

УДК 355.1:371
DOI 10.32782/NPU-VOU.2024.3(94).08

Євген ДЕНИСЕНКО

кандидат педагогічних наук,
начальник відділу організації заочного та дистанційного навчання
Національна академія Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0003-3776-0823>

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОФІЦЕРІВ ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ НА ОСНОВІ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

У статті досліджено процес формування морально-психологічної готовності офіцерів до виконання службово-бойових завдань на основі праксеологічного підходу. Зазначено важливість комплексної підготовки офіцерів, що включає як психологічні, так і фізичні аспекти, з акцентом на їхній взаємозв'язок у забезпеченні високого рівня бойової ефективності. Особливу увагу приділено застосуванню моделі психічного здоров'я з подвійним фактором (DFM), яка враховує як позитивні (суб'єктивне благополуччя, задоволеність життям, мотивація), так і негативні аспекти психічного здоров'я (депресія, тривожність). Ця модель дозволяє комплексно оцінювати психологічний стан офіцера, враховуючи не лише відсутність психопатологічних симптомів, а й його здатність до психологічної стійкості, ефективного управління стресом та збереження високого рівня мотивації під час виконання службово-бойових завдань. Наголошено, що праксеологічний підхід, що лежить в основі дослідження, зосереджує увагу на ефективності дій офіцерів у бойових умовах, підкреслюючи їхню здатність до раціонального прийняття рішень, швидкої адаптації до змінних обставин і координації роботи підлеглих у складних ситуаціях. Розглянуто важливість фізичної підготовки та її вплив на загальну бойову готовність офіцерів при виконанні службово-бойового завдання. Підкреслено, що поєднання фізичної та психологічної підготовки на основі праксеологічного підходу забезпечує офіцерам не тільки стійкість до стресу, але й високу ефективність в умовах бойових дій. Сформовано загальний портрет морально-психологічної готовності офіцерів при виконанні службово-бойового завдання на основі праксеологічного підходу з акцентом на DFM-модель.

Використання DFM-моделі допомагає краще розуміти психологічний стан офіцерів і їх здатність до виконання службово-бойових завдань, враховуючи як їхню здатність справлятися з негативними емоціями, так і мотивацію до досягнення цілей. Встановлено, що необхідність всебічної підготовки офіцерів є основною складовою при виконанні поставлених завдань, яка поєднує фізичну витривалість, морально-психологічну стійкість та ефективність дій, що сприяє підвищенню бойової здатності підрозділів і успішному виконанню службово-бойових завдань в екстремальних умовах.

Ключові слова: офіцер, психологія офіцера, морально-психологічна готовність, праксеологія, вимоги до готовності офіцера, двофакторна модель психічного здоров'я (DFM).

FORMATION OF MORAL AND PSYCHOLOGICAL READINESS OF OFFICERS IN THE PERFORMANCE OF SERVICE AND COMBAT TASKS ON THE BASIS OF PRAXEOLOGICAL APPROACH

The article examines the process of forming the moral and psychological readiness of officers to perform combat missions on the basis of a praxeological approach. It is emphasized the importance of comprehensive training of officers which includes both psychological and physical aspects with an emphasis on their interconnection in ensuring a high level of combat effectiveness. Particular attention is paid to the application of the dual-factor mental health model (DFM), which takes into account both positive (subjective well-being, life satisfaction, motivation) and negative aspects of mental health (depression, anxiety). This model allows for a comprehensive assessment of the psychological state of an officer, taking into account not only the absence of psychopathological symptoms, but also his or her ability to psychological stability, effective stress management and maintaining a high level of motivation while performing combat missions. It is emphasized that the praxeological approach underlying the study focuses on the effectiveness of officers' actions in combat conditions, emphasizing their ability to make rational decisions, quickly adapt to changing circumstances and coordinate the work of subordinates in difficult situations. The importance of physical training and its impact on the overall combat readiness of officers in the performance of a combat mission is considered. It is emphasized that the combination of physical and psychological training based on the praxeological approach provides officers not only with stress resistance but also with high efficiency in combat conditions. A general profile of the moral and psychological readiness of officers in the performance of a combat mission is formed on the basis of a praxeological approach with an emphasis on the DFM model.

The use of the DFM model helps to better understand the psychological state of officers and their ability to perform combat missions, taking into account both their ability to cope with negative emotions and their motivation to achieve goals. It is established that the need for comprehensive training of officers is the main component in the performance of assigned tasks, which combines physical endurance, moral and psychological stability and effectiveness of actions, which contributes to the combat capability of units and the successful performance of service and combat tasks in extreme conditions.

Key words: officer, officer psychology, moral and psychological readiness, praxeology, requirements for officer readiness, two-factor model of mental health (DFM).

Постановка проблеми. Актуальність викладеного матеріалу виходить із реалів ситуації в Україні на 2024 рік, яка зображена наслідками військових дій на території країни: знищення інфраструктури, зниження економічної активності, втрата робочих місць, психологічні проблеми, соціальна нестабільність, погіршення умов життя, загроза продовольчої безпеки, забруднення природного середовища, знищення ресурсів та головне – людські втрати як зі сторони армії, так зі сторони мирного населення.

Основна сила української армії – це військові, що несуть службу, виконуючи завдання різноманітної складності: рівень

операції, характер конфлікту, цілі, а також сили і засоби, що залучаються (визначається ступінь складності військових задач), слід зазначити, що всі вони мають головну спільну особливість – ризик для життя. З цієї причини постає важливе питання морально-психологічної готовності, особливо це стосується офіцерського складу, який несе відповідальність не тільки за успішність операції, а й за життя солдат та цивільних.

Аналіз досліджень. Серед вітчизняних науковців, які досліджували питання формування психологічної готовності військовослужбовців, у тому числі використовуючи прагсеологічний підхід, мож-

на виокремити Алещенко В. [2], Височина Н. [4], Горелова І. Ю. [6], Кокуна О. М. [7], Корольчука М. С. [8], Мілорадова Н. Е. [9], також слід відмітити зарубіжний досвід у дослідженні проблеми «духовного» стану військовослужбовця; він втілений в наукових роботах Коррі Н. Х. [12], Лю Б. [13], Нордстранд А. [14] та інші.

Тож, **метою статті** є визначення методики психологічної здатності офіцера до служби у Збройних Силах України, зокрема сформувати портрет морально-психологічної готовності офіцерів при виконанні службово-бойового завдання, відштовхуючись від отриманих знань у Національній академії Національної гвардії України (НАНГУ) на основі прагматичного підходу.

Виклад основного матеріалу. Психологічна готовність в бойових діях відіграє ключову роль у визначенні успішності військових операцій та здатності офіцерів виконувати свої завдання. Це складний і багатогранний аспект, який впливає на індивідуальну стійкість військовослужбовців і на загальну ефективність армії в цілому. Важливість стійкого морального стану та високої відданості справі, як основа для перемоги, простежується історично. Яскравим прикладом цьому є поразка Франції у Другій світовій війні та катастрофічна капітуляція перед нацистською Німеччиною в 1940 році. Андре Моруа у своїй книзі «Історія Франції», доводить до висновку, що однією з головних причин невдачі є моральний занепад: втрата патріотизму та відчуття обов'язку серед багатьох французьких політичних і військових лідерів призвели до пасивного ставлення до німецької агресії. «Ця війна не вселяла французам і малої частки того ентузіазму, який був у війні 1914 р.» – Андре Моруа [3; 10, с. 147]. Таким чином, Моруа вбачав причину поразки не лише в зовнішніх обставинах, а й у глибинних проблемах французького суспільства, які накопичувалися протягом міжвоєнного періоду.

Нині українська армія стискається з високим морально-психологічним навантаженням: тривалий бойовий стрес (багато військових знаходяться на фронті протя-

гом тривалого часу, що піддає їх постійному психологічному виснаженню – інтенсивні бойові дії, постійна небезпека для життя та обмежені можливості для відпочинку); втрата побратимів (втрата товаришів по службі на полі бою і необхідність перебувати в постійному очікуванні атаки чи артилерійського обстрілу – надзвичайно важкі психологічні випробування); розлука з родинами (довга відсутність комунікації із сім'ями та близькими людьми також створює додаткове моральне навантаження. Військові часто переживають за безпеку своїх рідних, особливо якщо вони знаходяться в зонах бойових дій); невизначеність і напруга (невизначеність щодо тривалості війни, чіткого завершення бойових дій, а також постійна зміна умов на фронті, відсутність розуміння, коли військові зможуть повернутися додому або коли ситуація на фронті стабілізується викликає паніку); фізичне та емоційне виснаження (постійна фізична активність, недостатній сон та умови бойового середовища сприяють загальному виснаженню). Це, в свою чергу, посилює психологічні проблеми, роблячи військових вразливішими до емоційних розладів, таких як депресія, тривога та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). З цих причин особливу увагу слід приділити готовності до бойових завдань офіцерського складу – вони є кермом при прийнятті рішень, які у свою чергу відчувають збільшену психологічну напругу через високу відповідальність за життя інших, успіх військових операцій та виконання наказів. Це моральне навантаження може викликати емоційний тягар, особливо коли ухвалюються складні рішення в умовах бою.

Так, умови, які впливають на бойову здатність воїна можна поділити на: загальні (широкий спектр фізичних, психологічних, соціальних та матеріальних чинників. Дані умови можуть як підвищувати, так і знижувати ефективність військових під час виконання бойових завдань); специфічні (відрізняються від загальних умов тим, що вони стосуються конкретних обставин, у яких перебувають військові під

час виконання бойових завдань; можуть виникати в залежності від особливостей бойової місії, середовища, де ведуться бойові дії, або специфічних аспектів сучасної війни) та враховувати негативні та позитивні наслідки для офіцерського складу при виконанні бойового завдання, що детальніше представлено на рисунку 1.

Тому, при навчанні офіцерів військового керуванню, необхідно обов'язково бра-

ти до уваги різний рівень морально-психологічної напруги ситуацій для формування твердих лідерських якостей із стійким емоційним інтелектом. Відповідно, офіцерському складу необхідно враховувати багато факторів, що впливають на бойову здатність військовослужбовців, оскільки це безпосередньо впливає на ефективність управління, збереження життя підлеглих і досягнення бойових завдань. Розуміння

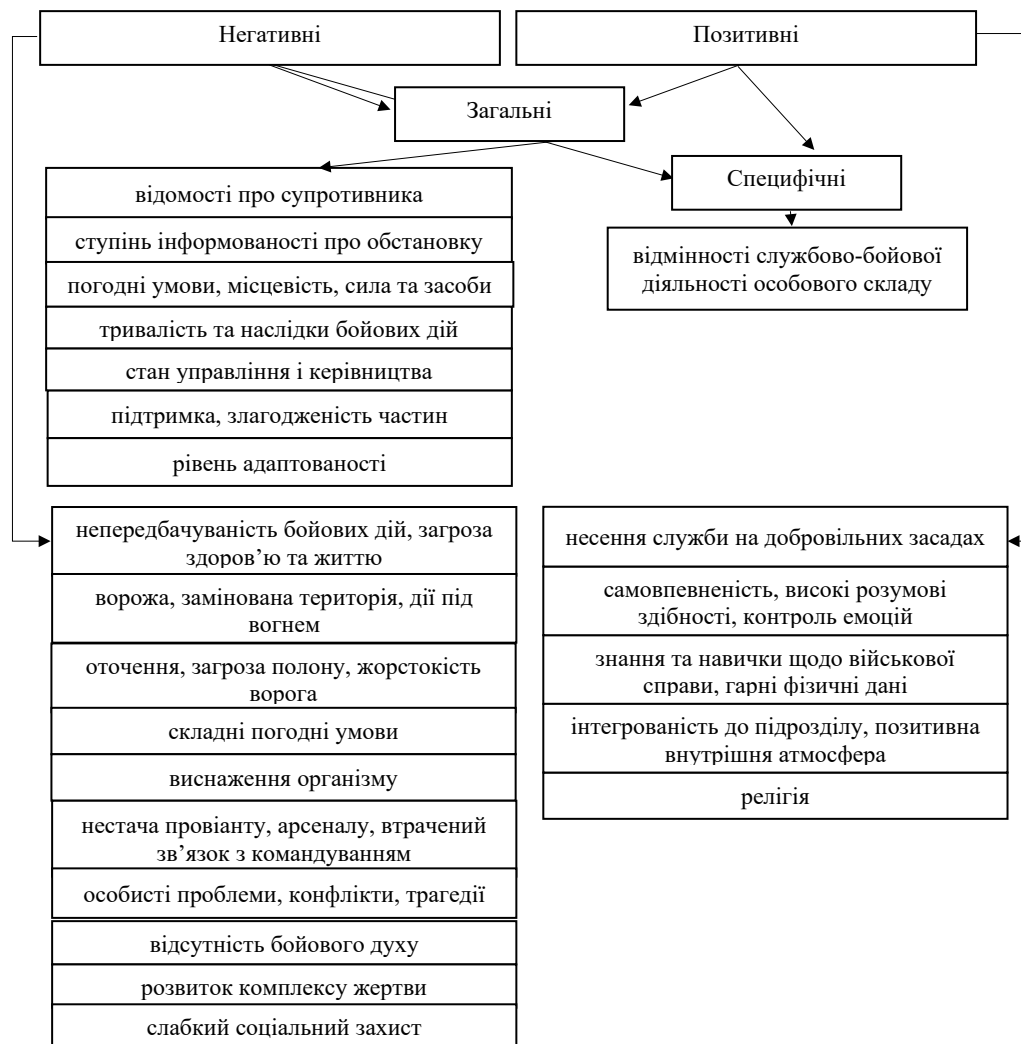

Рис. 1. Умови, які впливають на бойову здатність військовослужбовців

Джерело: сформовано автором на основі [1]

загальних умов, таких як фізичний стан військових, морально-психологічний настрій, забезпеченість матеріальними ресурсами та організація підрозділів, дозволяє офіцерам створювати ефективні умови для збереження боєздатності. Тобто, військові управлінці, слідуючи принципу постійного спостереження та визначаючи кращій шлях до високої ефективності, виходячи з вчинків та можливостей підпорядкованих військових, іншими словами, застосовуючи праксеологічний підхід до справи, можуть правильно організувати ротацию, забезпечити підлеглих належним спорядженням і планувати операції так, щоб мінімізувати ризики для здоров'я та життя солдат у важких умовах. Виходячи з рисунку 1, можна процитувати слова автора Алещенко В., який зазначив «психосоціальний вимір висуває нові сучасні вимоги до бойової підготовки та застосування військ, морально-психологічного забезпечення, професійної підготовки офіцерських кадрів, їх теоретичної і методичної майстерності. Перед офіцерами всіх ланок військового управління постає складна проблема: мобілізувати зусилля військовослужбовців усіх категорій на ефективне виконання бойових завдань» [2, с. 8].

Звідси, формується твердження про необхідність психологічної підготовки особового складу, із її акцентом в загальній підготовці, як залог формування ефективного військового підрозділу на чолі з психологічно тривалими до морально-фізичного навантаження офіцерами.

У роботі науково-дослідної групи, яка складалась із наукових практиків службово-бойової діяльності: Н. Височіна, Л. Гуніна, О. Хацаюк та ін., було розроблено та апробовано програму щодо підвищення психофізичного стану як професійної компетентності майбутніх офіцерів військової та правоохоронної служб під час проходження навчання в затверджених Законом України військових наукових закладах [4]. Дослідження проводилось на добровільно-досліджуваній групі курсантів Національної академії Національної гвардії України В. Івченко. Згідно даного експе-

рименту, було встановлено, що спеціальна фізична підготовленість майбутніх військовослужбовців ефективно вплинула на їх психологічний стан:

- низький рівень витривалості приводить до значного виснаження, що відповідно викликає у воїна бажання здатися та у наступну чергу приводить до втрати особового складу;

- за результатами дослідження тривалий марш, подолання штучних та природних перешкод зменшує можливість перемоги у веденні рукопашного бою із супротивником на 27–30%, стрільби з табельної вогнепальної зброї на 29–31% відповідно [4, с. 35].

- експеримент із програмою підготовки, яка складалася з виконання тричі на тиждень наступних вправ: загальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод (400 м); спеціальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод (600 м); біг з подоланням смуги перешкод у складі підрозділу (1100 м); спеціальний комплекс прийомів рукопашного бою (РБ-3); маршидок на 10 км), привів до покращення (зниження) таких психологічних показників, як реактивна та особистісна тривожність; нервово-психічна стійкість; стан і властивості особистості у середньому на 23,45 умовних од.

Таким чином, згідно успішності зазначеного вище дослідження щодо формування спеціальної програми фізичної підготовки для службово-бойової діяльності, проведеного на курсантах НА НГУ, одним із факторів побудови стійкого морально-психологічного стану офіцера є якісні фізичні навички та витривалість, що виступає одним з основних показників якісного виконання службово-бойового завдання.

Наступний фактор виходить із нестандартного підходу до зміцнення психологічного стану військових – DFM (the dual-factor model of mental health) модель психічного здоров'я з подвійним фактором. Її ефективність була спостережена у науковій роботі зарубіжних науковців на прикладі об'єктів емпіричного дослідження (з праксеологічним показником)

– китайських військових [13]. Сутність двофакторної моделі психічного здоров'я (DFM), на відміну від однофакторної, полягає більш в розгорнутому розумінні підтримання здорового психологічного стану. Раніше дана модель була ефективно застосована у роботі з підлітками, студентами та мігрантами, тобто з верствами населення із збільшеним нервовим напруженням, з цієї причини дослідниками було вирішено спробувати перевірити метод DFM в основі дослідження людей, які ризикують своєю безпекою для захисту інших людей та своєї країни. Результати показали залежність обох факторів до загального морально-психологічного стану військового – модель припускає, що психічне здоров'я не обмежується лише відсутністю психопатологічних симптомів (таких як депресія, тривога тощо), але також включає позитивні психологічні стани (наприклад, високе суб'єктивне благополуччя та задоволеність життям). Вона стверджує, що для повної оцінки психічного здоров'я необхідно враховувати як негативні, так і позитивні аспекти [11].

В рамках дослідження було обрано наступні елементи для формування психологічного портрета офіцера при виконанні службово-бойового завдання на основі моделі психічного здоров'я з подвійним фактором (DFM) та праксеологічного підходу. Як вже було зазначено, модель DFM враховує як позитивні, так і негативні аспекти психічного здоров'я. Психічне здоров'я

офіцера оцінюється не лише за відсутністю психопатологічних симптомів (таких як тривога або депресія), але й за наявністю позитивних показників, таких як суб'єктивне благополуччя, задоволеність життям, мотивація та наявність сенсу життя (рис. 2).

Згідно з рисунком 2, при підготовці офіцера до служби в аспекті виконання своїх професійних обов'язків під час службово-бойових операцій, слід враховувати наступні психологічні елементи, згідно із моделлю DFM:

1. Позитивний фактор (суб'єктивне благополуччя):

– задоволеність життям і роботою – високий рівень суб'єктивного благополуччя, зазвичай сприяє задоволенню професійним шляхом та формує ясні цілі у виконанні бойових завдань.

– наявність сенсу в службі – офіцер повинен чітко розуміти сенс своєї діяльності, її мету та цінність, що сприятиме мотивації навіть у найважчих умовах.

– психологічна стійкість – здатність управляти стресом, зберігати спокій у складних ситуаціях і швидко приймати правильні рішення є критично важливим.

2. Негативний фактор (психопатологічні симптоми):

– контроль емоцій і зниження рівня тривожності – рівень тривоги на низькому рівні, здатність ефективно контролювати негативні емоції, які можуть впливати на рішення офіцера.

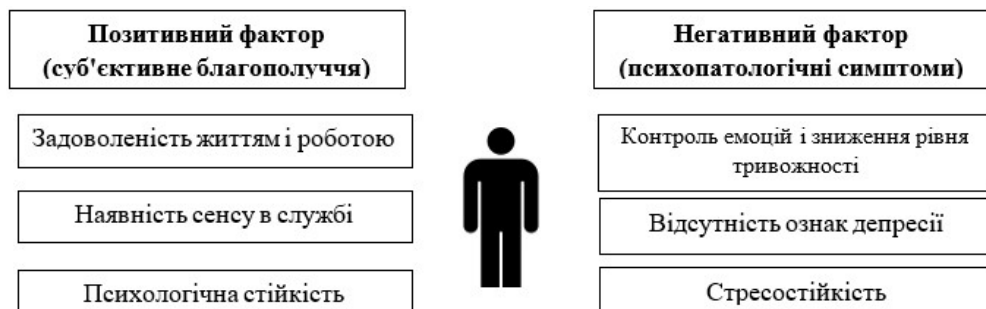

Рис. 2. Основні елементи психологічного портрета на основі DFM

Джерело: сформовано автором на основі [13]

– відсутність ознак депресії – депресія може знизити бойову готовність і мотивацію офіцера. Важливо підтримувати психічне здоров'я, щоб уникнути емоційного виснаження.

– стресостійкість – позитивна боротьба зі стресовими ситуаціями та здатність до швидкого відновлення після критичних моментів.

Для завершення морально-психологічного портрета офіцера застосовано принцип праксеологічного підходу, який, в рамках даного дослідження, акцентує увагу на тому, як офіцер виконує свої обов'язки і які стратегії та методи він використовує для досягнення поставлених цілей. Практикологічний підхід у цьому випадку допомагає побудувати поведінковий портрет офіцера на основі його дій у бойових ситуаціях та їхньої ефективності (рис. 3).

Тож, розглянемо більш детально представлені на рис. 3 елементи портрета офіцера на основі праксеологічного підходу:

1. Раціональність та ефективність дій:

– оперативне прийняття рішень: швидка оцінка ситуації, зважування варіантів та прийняття рішення на основі найбільш ефективного підходу. Це може включати здатність аналізувати обстановку та враховувати всі фактори в умовах невизначеності.

– гнучкість і адаптивність: можна побачити, що у бойових умовах часто виникають непередбачувані ситуації. Офіцер, що володіє гнучким мисленням, зможе адаптуватися до нових викликів та змінити стратегію відповідно до обставин.

– мінімізація помилок: прагнення зменшити кількість помилок у бойових діях, діючи злагоджено та ефективно.

2. Організаційні здібності та лідерство:

– координація команди: вміння ефективно організувати роботу свого підрозділу, мотивувати команду та правильно розподіляти завдання.

– здатність до делегування: один із аспектів праксеологічної ефективності здатність офіцера делегувати завдання таким чином, щоб підвищити загальну продуктивність підрозділу.

– емоційний інтелект: розуміння настроїв та потреб підлеглих, керування їхніми емоціями та створення сприятливого бойового духу.

3. Цілеспрямованість та мотивація:

– мотивація до виконання бойових завдань: усвідомлення важливості завдання та бачення в ньому сенсу сприяє ефективнішому керуванню діями підрозділу та досягненню цілей.

– стійкість у досягненні мети: незважаючи на складні умови та можливі невдачі, офіцер повинен залишатися націленим на результат і зберігати мотивацію до виконання завдання.

Виходячи із визначених елементів DFM-моделі та праксеологічних характеристик особистості військового офіцера Збройних Сил України на рисунках 2 та 3, можна сформуванати загальний портрет морально-психологічної готовності офіцерів при виконанні службово-бойового завдання (рис. 4).

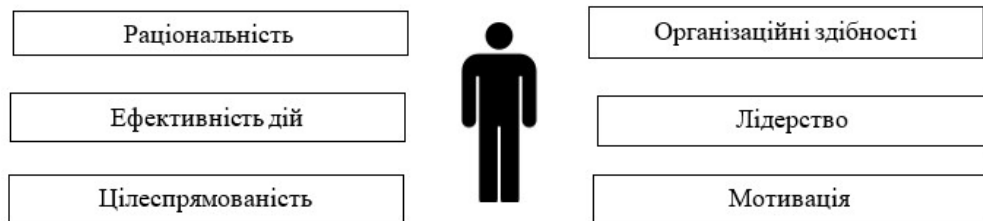

Рис. 3. Елементи морально-психологічного портрета офіцера, готового до бойових завдань, на основі праксеологічного підходу

Джерело: розроблено автором

Рис. 4. Формування морально-психологічної готовності офіцерів при виконанні службово-бойового завдання на основі праксеологічного підходу з акцентом на DFM-модель

Джерело: розроблено автором

Формування морально-психологічної готовності офіцерів під час виконання службово-бойових завдань є критично важливим елементом сучасної військової підготовки. Психологічна підготовка офіцерів забезпечує їх здатність ефективно реагувати на стресові ситуації, приймати обґрунтовані рішення в умовах бойових дій та керувати підрозділом під час криз. В умовах постійної загрози життю, непередбачуваності та високого рівня відповідальності за виконання завдань і збереження життя підлеглих, офіцери, які не мають достатньої психологічної стійкості, ризикують втратити контроль над ситуацією, що може призвести до серйозних наслід-

ків для бойової готовності підрозділу та виконання завдання. Психологічно підготовлений офіцер здатний зберігати холоднокровність, адекватно оцінювати ситуацію, швидко реагувати на зміни обставин і ефективно управляти стресом. Окрім цього, він також здатний підтримувати психологічний стан своїх підлеглих, що підвищує бойовий дух і загальну ефективність підрозділу.

Висновки. Одним із важливих підходів до визначення морально-психологічної готовності офіцерів є модель психічного здоров'я з подвійним фактором (DFM). Ця модель розглядає психічне здоров'я як сукупність двох взаємопов'язаних компо-

нентів: позитивного та негативного. Позитивний компонент включає показники суб'єктивного благополуччя, задоволення життям, мотивації та наявності сенсу в житті, тоді як негативний компонент оцінює психопатологічні симптоми, такі як тривожність, депресія та інші розлади. Модель DFM дозволяє не лише визначити, чи є в офіцера певні психічні розлади, але й оцінити рівень його мотивації, психологічної стійкості та здатності до адаптації в складних умовах. Це надзвичайно важливо для офіцерів, адже бойові завдання часто вимагають не лише відсутності негативних симптомів, але й високого рівня позитивних психологічних якостей, таких як впевненість у своїх діях, здатність приймати рішення під тиском і мотивація до виконання поставлених завдань.

У поєднанні з праксеологічним підходом, який фокусується на ефективності дій офіцера під час виконання завдань, модель DFM дозволяє комплексно оцінити та розвивати як психологічну, так і поведінкову готовність військових керівників. Практиологічний підхід підкреслює важливість оптимальної організації дій, здатність до швидкої адаптації та ефективного використання ресурсів, що особливо важливо в умовах бойових дій. Офіцери, які підготовлені за цими підходами, здатні не лише керувати стресом і підтримувати позитивний психологічний стан, але й ефективно діяти у кризових ситуаціях, швидко приймати рішення та координувати дії підлеглих.

Однак не можна ігнорувати фізичну підготовку та витривалість як невід'ємну частину бойової готовності офіцерів. Фізична підготовка є важливим фактором, який безпосередньо впливає на здатність витримувати навантаження та зберігати високу продуктивність під час тривалих бойових операцій. Високий рівень фізичної витривалості допомагає офіцерам справлятися зі стресовими ситуаціями, оскільки фізичний стан безпосередньо пов'язаний з психічним здоров'ям. Добре підготовлені фізично офіцери легше переносять тривалі фізичні навантаження, краще адаптуються

до екстремальних умов (наприклад, спека, холод, вологість або висота) і мають вищу здатність до відновлення після фізичних і психологічних навантажень.

Фізична витривалість також сприяє підвищенню впевненості в собі, що є важливим елементом морально-психологічної стійкості. Офіцер, який впевнений у своїх фізичних можливостях, зможе краще реагувати на непередбачувані ситуації, зберігаючи контроль над собою та підлеглими. Фізична підготовка включає тренування на витривалість, силу, швидкість і здатність до швидкої адаптації в екстремальних умовах, що особливо важливо для бойових операцій, які часто проводяться у важкодоступних або небезпечних умовах.

Також, слід зазначити, що специфічний характер професії військового вимагає нестандартного підходу до їх підготовки, так близько 80% військовослужбовців, які брали участь у бойових діях під час ООС, зазнали бойового стресу, і у 25% з них він переріс у посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Якщо подивитись у статистичні данні, можна побачити, що майже 90% військовослужбовців (ветеранів), які були направлені на виконання службово-бойових завдань, а деякі з них приймали участь в АТО (антитерористична операція) або ЗСУ (Збройних Силах України) потребують допомоги спеціалістів щодо налагодження морально-психологічного стану. Саме тому традиційний спосіб дослідження проблеми поганого емоційного стану членів особового складу, потребує модернізованого рішення підготовки кадрових військових до служби.

Таким чином, фізична підготовка та психологічна стійкість офіцера є двома взаємодоповнюючими елементами його бойової готовності. Використання моделі DFM у поєднанні з праксеологічним підходом дозволяє не тільки оцінювати та підтримувати психічне здоров'я, але й підвищувати ефективність дій офіцера під час виконання службово-бойових завдань. Фізична витривалість дозволяє зберігати високу продуктивність під час бойових операцій, тоді як психологічна підготовка

забезпечує стійкість до стресів і здатність ефективно керувати підрозділом. Це сприяє підвищенню боєздатності підрозділу, покращенню морально-психологічного стану та ефективному виконанню службово-бойових завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне управління ГШ ЗСУ № 20951/С від 25.09.2014. Формування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань антитерористичної операції (порадник для офіцерів та сержантів). Штаб Антитерористичної Операції в луганській та донецькій областях. Відділ по роботі з особовим складом. 21 с. URL: <http://surl.li/stleas>.

2. **Алещенко, В.** (2023). Формування психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій. *Вісник Національного університету оборони України*. Вип. 74 (4). С. 5–13. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-5-13>.

3. **Андре, Моруа.** Історія Франції. Друга світова війна (перша фаза). http://loveread.es/read_book.php?id=71127&p=147.

4. **Височина, Н.** (2021). Модель психофізичної готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням. Надія Височина, Лариса Гуніна, Олександр Хацаюк та ін. *Військова освіта*. № 1 (43). С. 24–42. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/18fd0b75-9d10-4c75-b37b-6ceba6d111cf>.

5. **Волков, Д. С., Абатурова, О. А.** (2022). Особливості психічного здоров'я учасників бойових дій ЗС України. *Current issues of science, prospects and challenges*. Vol. 3. С. 41–43. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/256/255>.

6. **Горелов, І. Ю.** (2008). Психологічна готовність працівників ОВС до застосування вогнепально-силового впливу: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. 19 с.

7. **Кокун, О. М., Мороз, В. М., Пішко, І. О., Лозінська, Н. С.** (2021). Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злягодження: метод. посіб. 170 с.

8. **Корольчук, М. С.** (2015). Психологія праці у звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. 651 с.

9. **Мілорадова, Н. Е., Шевченко, В. В.** (2021). Аналіз існуючих підходів щодо визначення професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. №3. С. 48–53. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/910cbc76-593a-446b-b271-3a1a94e1b3c1>.

10. **André, Maurois** A History of France. First published January 1, 1953. 560 p.

11. **Antaramian, S.** (2015). Assessing psychological symptoms and well-being: application of a dual-factor mental health model to understand college student performance. *J Psychoeducational Assess.* 33 (5). P. 419–429.

12. **Corry, N. H., Radakrishnan, S., Williams, C. S., Woodall, K. A. Stander, V. A.** (2024). Longitudinal association of health behaviors and health-related quality of life with military spouse readiness. *BMC Psychology*. 24(1).

13. **Liu, B., Zou, M., Bao, H., Xu, X., Liu, X., Zhang, B., Yang, Q., Li, F.** (2024). Mental health and meaning in life in Chinese military personnel: a cross-lagged analysis. *BMC Psychology*. 12(1). URL: <http://surl.li/dfktzh>.

14. **Nordstrand, A. Anyan, F., Bør, H. J., Hjemdal, O., Noll, L. K., Reichelt, J. G., Forbes, D., Adler, A.** (2024). Problematic anger among military personnel after combat deployment: prevalence and risk factors. *BMC Psychology*. 12 (1).

REFERENCES

1. Administrative Department of the General Staff of the ZSU No. 20951/C dated 09/25/2014. Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtziv do vykonannia zavdan antyterrorystychnoi operatsii (poradnyk dlia ofitseriv ta serzhantiv) [Formation of the psychological readiness of military personnel to perform the tasks of an anti-terrorist operation (advisor for officers and sergeants)]. *Shtab Antyterrorystychnoi Operatsii v luhanskii ta donetskii oblastiakh. Viddil po roboti z osobovym skladom [Headquarters of the Anti-Terrorist Operation in the Luhansk and Donetsk regions. Personnel department]*, p. 21. Retrieved from <http://surl.li/stleas> [in Ukrainian].
2. **Aleshchenko, V.** (2023). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtziv do vedennia boiovykh dii [Formation of psychological readiness of military personnel to conduct combat operations]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Bulletin of the National Defense University of Ukraine]*, № 74 (4), pp. 5–13. Retrieved from <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-5-13> [in Ukrainian].
3. Andre Morois. Istoriiia Frantsii. Druha svitova viina (persha faza) [History of France. World War II (first phase)]. Retrieved from http://loveread.ec/read_book.php?id=71127&p=147 [in Ukrainian].
4. **Vysochyna, N.** (2021). Model psykhofizychnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv do vykonannia zavdan za pryznachenniam / Nadiia Vysochina, Larysa Hunina, Oleksandr Khatsaiuk ta in. [A model of psychophysical readiness of future officers to perform assigned tasks / Nadiya Vysochina, Larisa Gunina, Oleksandr Khatsayuk, etc.]. *Viiskova osvita [Military educatio]*, № 1 (43), pp. 24–42. Retrieved from <https://dSPACE.univd.edu.ua/items/18fd0b75-9d10-4c75-b37b-6ceba6d111cf> [in Ukrainian].
5. **Volkov, D. S., Abaturova, O. A.** (2022). Osoblyvosti psykhychnoho zdorovia uchasnykiv boiovykh dii ZS Ukraini [Peculiarities of mental health of combatants of the Armed Forces of Ukraine]. *Current issues of science, prospects and challenges*, № 3, pp. 41–43. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/256/255> [in Ukrainian].
6. **Gorelov, I.Yu.** (2008). Psykholohichna hotovnist pratsivnykiv OVS do zastosuvannia vohnepalno-sylovoho vplyvu [Psychological readiness of employees of the military police to the use of fire and force impact]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. p. 19 [in Ukrainian].
7. **Miloradova, N. E., Shevchenko, V. V.** (2021). Analiz isnuuiuchykh pidkhodiv shchodo vyznachennia profesiino-psykholohichnoi kompetentnosti viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Analysis of existing approaches to determining the professional and psychological competence of servicemen of the National Guard of Ukraine]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava. [Dnipro scientific journal of public administration, psychology, law]*, № 3. pp. 48–53. Retrieved from <https://dSPACE.univd.edu.ua/items/910cbc76-593a-446b-b271-3a1a94e1b3c1> [in Ukrainian].
8. **Kokun, O.M., Moroz, V.M., Pishko, I.O., Lozinska, N.S.** (2021). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtziv viiskovoi sluzhby za kontraktom do vykonannia zavdan za pryznachenniam pid chas boiovoho zlahodzhennia: metod. posib. [Formation of psychological readiness of military servicemen under contract to perform assigned tasks during combat coordination: a method], p. 170. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726799/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1_%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%A2_ISBN.pdf [in Ukrainian].
9. **Korolchuk, M. S.** (2015). Psykholohiia pratsi u zvychainykh ta ekstremalnykh umovakh: navch. posib. [Psychology of work in normal and extreme conditions: training. guide], p. 651 [in Ukrainian].
10. **André, Maurois.** A History of France. First published January 1, 1953, p. 560.

11. **Antaramian, S.** (2015). Assessing psychological symptoms and well-being: application of a dual-factor mental health model to understand college student performance. *J Psychoeducational Assess*, № 33(5), pp. 419–429.
12. **Corry, N. H., Radakrishnan, S., Williams, C. S., Woodall, K. A. Stander, V. A.** (2024). Longitudinal association of health behaviors and health-related quality of life with military spouse readiness. *BMC Psychology*, № 24(1). Retrieved from <http://surl.li/yindsc>.
13. **Liu, B., Zou, M., Bao, H., Xu, X., Liu, X., Zhang, B., Yang, Q., Li, F.** (2024). Mental health and meaning in life in Chinese military personnel: a cross-lagged. *BMC Psychology*, № 12(1). Retrieved from <http://surl.li/dfktzh>.
14. **Nordstrand, A., Anyan, F., Bøe, H. J., Hjemdal, O., Noll, L. K., Reichelt, J. G., Forbes, D., Adler, A.** (2024). Problematic anger among military personnel after combat deployment: prevalence and risk factors. *BMC Psychology*, № 12(1). Retrieved from <http://surl.li/xgvpfh>.